

2014. december

Jelenségnaptár

HOLDFÁZISOK

December 6.	12:27 UT	telehold
December 14.	12:51 UT	utolsó negyed
December 22.	01:36 UT	újhold
December 28.	18:31 UT	első negyed

szik. 22-én hátráló mozgása ismét előretartóvá változik.

Neptunusz: Az esti órákban figyelhető meg az Aquariusban. Késő este nyugszik.

Kaposvári Zoltán

A bolygók láthatósága

Merkúr: A hónap legnagyobb részében nem figyelhető meg, 8-án felső együttállásban van a Nappal. Csak december utolsó napjaira távolodik el annyira a Naptól, hogy kereshető legyen napnyugta után a délnyugati látóhatár közelében. 31-én már közel egy órával nyugszik a Nap után, javuló láthatóságot ígérve a januári napokra.

Vénusz: Az esti égbolt fehér fényű, fényes égiteste, napnyugta után kereshető a délnyugati égen. Láthatósága lassan javul. A hónap elején még csak fél, a végén bő egy órával nyugszik a Nap után. Fényessége $-3,9$ magnitúdó, átmérője $9,9''$ -ről $10,2''$ -re nő, fázisa $0,99$ -ről $0,96$ -ra csökken.

Mars: Előretartó mozgást végez a Sagittarius, majd a Capricornus csillagképben. Késő este nyugszik, az esti órákban látszik a délnyugati égen. Fényessége $1,0$ magnitúdóról $1,1$ magnitúdóra, látszó átmérője $5,1''$ -ről $4,6''$ -re csökken.

Jupiter: Kezdetben előretartó, majd 9-étől hátráló mozgást végez a Leo csillagképben. Késő este kel, az éjszaka nagy részében látható mint fényes égitest a Regulus-tól nyugatra. Fényessége $-2,3$ magnitúdó, átmérője $42''$.

Szaturnusz: Hajnalban kel, napkelte előtt jól látható a délkeleti égen. Folytatja előretartó mozgását a Libra csillagképben. Fényessége $0,5$ magnitúdó, átmérője $15''$.

Úránusz: Az éjszaka első felében kereshető a Pisces csillagképben. Éjfél után nyug-

Decemberi holdsarlók

A téli napforduló december 21-én 23:03 UT-kor következik be. A holdsarló 21-én 5:53 UT-kor lesz 19 óra 43 perces, a napkelte időpontja Budapesten 6:28 UT.

December 22-én alkonyatkor, 15:32 UT-kor, fél órával napnyugta után, 13 óra 56 perces holdsarló látszik $2,1^\circ$ magasan a délnyugati égen, tőle délre, $8,9^\circ$ -ra a Vénusz.

Landy-Gyebnár Mónika

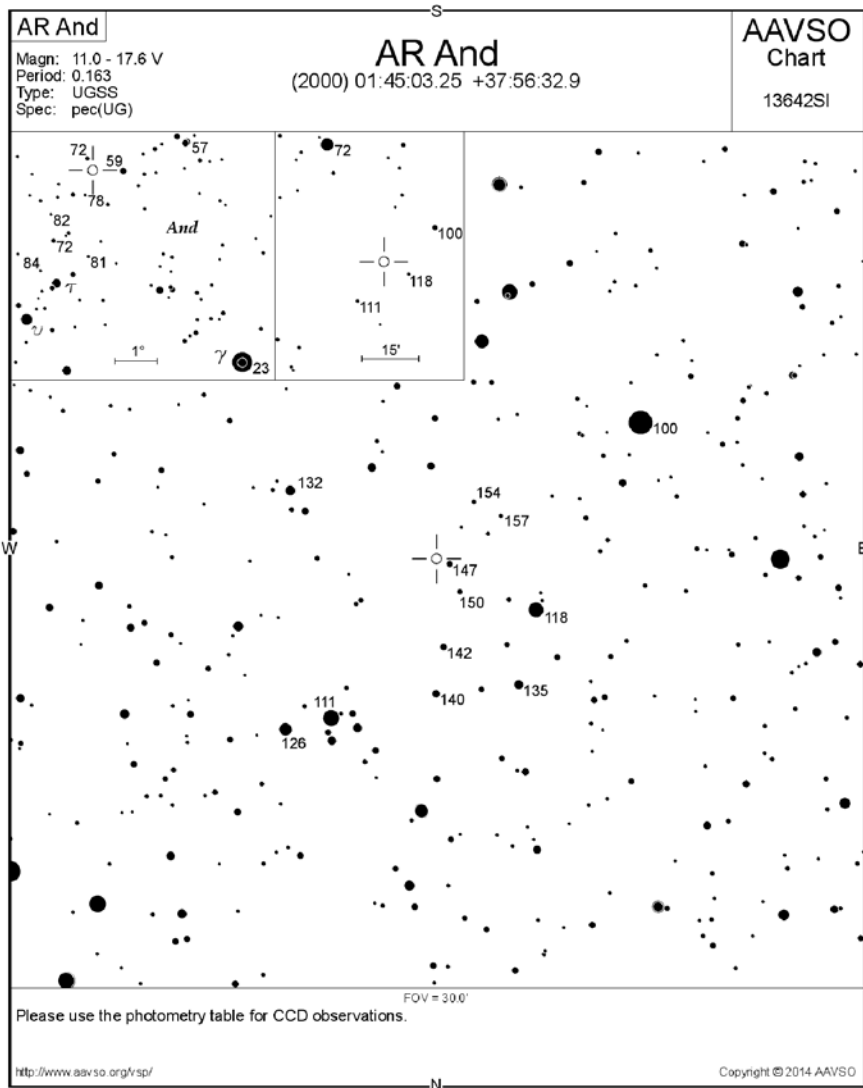
Decemberi mélyég-ajánlat

Erre a hónapra a Cassiopeia és Cepheus csillagképek határán található Sharpless 157-et ajánljuk Olvasóink figyelmébe, amelyről a mélyég-rovat hasábjain olvashatunk bővebben. Ez a hatalmas kiterjedésű, igen halvány köd elsősorban a fotografikus megfigyelők számára lehet érdekes, de a környéken számos kistávcsöves, vagy vizuálisan is elérhető objektum található (M52, Cz 43, NGC 7635, NGC 7538).

Sánta Gábor

A hónap változócsillaga:
az AR Andromedae

A tél közeledtével még kedvező pozícióban észlelhetjük a τ - υ Andromedae párostól mintegy 3 fokra lévő, SS Cygni típusú törpenóvát. Az AR And egyike a legrövidebb periódusú és viszonylag fényes, ezáltal közepes távcsövekkel is jó eséllyel kitérés közben megfigyelhető

cillagoknak. Mindezért kissé különös, hogy három aktív észlelőjét nem számítva csak szórvány észlelések születtek róla. Kb. 25 naponként bekövetkező, és gyakran egy hétig is tartó maximumai során fényessége többnyire megközelíti, sőt meg is haladhatja a 12 magnitúdót, a katalógusokban jelzett 11 magnitúdós

szupermaximumának azonban csak elvétve lehetünk tanúi. Felszálló ága a típusára jellemző módon rendkívül meredek, így a kitörés kezdetét „elcsípve” akár éjszakánként több észlelést is végezhetünk róla.

Bagó Balázs

Észleljük a Geminidákat!

A Geminidák idei maximuma december 14-én 12:00 UT-kor várható. A Geminidák a Perseidákhoz hasonlóan nem okoznak csalódást. Annak ellenére, hogy a maximum nap-pali időpontra esik, érdemes észlelni december 13-án, 14-én és 15-én este is, mivel a rajra jellemző, hogy a csúcsközeli aktivitás akár egy napig is elhúzódhat, valamint Jeremie Vaubaillon elméleti számításai alapján a leg-sűrűbb porfelhőn december 15-én haladunk át. A rajtagok közepes sebességűek, gyakran fényesek, általában fehér színűek és nagyon határozott, kemény lefutású meteorjelensé-geket produkálnak. A raj szülőüstököse a Phaeton kisbolygó, amely egy kihunytt üstökös. A porszemcsék tömeg szerinti elkülö-nülése jól megfigyelhető ezen áramlatnál, a halvány teleszkopikus meteorok, amelyek egy elnyúlt, három alradiánsból álló kisu-gárzási területről származnak, egy nappal a vizuális maximum előtt észlelhetőek a leg-nagyobb számban. A Hold utolsó negyedben lesz, így a hosszú, téli éjszaka első felében nem zavarja a Geminidák észlelését. Mivel a radiáns kora este még alacsonyan van, ezért számíthatunk fél-, vagy egész eget átszelő földszűrő hullócsillagokra is.

Presits Péter

Csillagászati Diákolimpia középiskolásoknak 2014–2015

A Bács-Kiskun Megyei Csillagvizsgáló Intézet, az ELTE Gothard Asztrofizikai Observatórium, a MCSE, az SZTE Természettudományi és Informatikai Kar Kísérleti Fizikai Tanszéke és Csillagvizsgálója, valamint a TIT Budapesti Planetárium országos diákvetélkedőt hirdet a 2014/2015-ös tanévben, amelynek fő célja a tehetséges, a csillagászat iránt átlag feletti érdeklődést tanúsító diákok felkutatása és tájékozottságának megméréstetése a határunkon innen és túl élő magyar középiskolások körében. A legjobbak 2015 kora tavaszán nyilvános döntőn mérhetik össze tudásukat, az első három helyezett a magyar diákolimpiai csapat tagjává válik. Közülük ketten utazhatnak majd Indonéziába, a 9. Nemzetközi Csillagászati és

Asztrofizikai Diákolimpiára hazánk képviselőjében. Emellett természetesen értékes jutalmakat kapnak rajtuk kívül még további döntős résztvevők is.

A versenyben hazai és határon túli magyar ajkú, a 2014/2015. tanévben középiskolába járó diákok vehetnek részt.

A vetélkedő főbb tudnivalói

1. Egyéni verseny, amely egyben a 2015-ben megrendezendő Nemzetközi Csillagászati és Asztrofizikai Diákolimpia hazai selejtezője is.

2. A nevezési díj 1000 Ft, amit a nevezéssel egy időben kell befizetni átutalással az alábbi bankszámlára:

Bajai Observatórium Alapítvány, számlaszám: 11732033-20028424 (Bajai OTP)

3. A nevezési lapon kért adatok: a versenyző neve, születési időpontja, lakhelye, iskolája neve, osztálya, e-mail címe, a felkészítő tanár (szakkörvezető) neve.

4. A nevezés az első forduló megoldásának beküldésével együtt történik. A nevezési lap letölthető lesz a verseny hivatalos weboldaláról.

A verseny tartalmáról, fordulóinak lebonyolításáról:

1. A verseny témája, ismeretanyaga: csillagászat, űrfizika, űrkutatás. Három internetes forduló során a vetélkedő honlapján egyre nehezebb feladatokat kell majd megoldani.

2. A felkészüléshez az első három fordulóban bármi felhasználható, a döntőben semmi sem. Ha egy szöveges megoldás, ill. esszé több versenyzőnél feltűnően megegyezik, akkor egyikük sem kap pontot.

3. A három forduló lebonyolítása és a beküldés is elektronikusan történik. A feladatok a verseny honlapján jelennek meg.

4. A kiértékelést az SZTE és GAO munkatársai végzik. A nyilvános döntő előtt időben ismertté tesszük az internetes fordulók eredményét!

5. A verseny feladatbeküldésénél, ill. egyéb (menet közben) felmerülő kérdések, problémák tekintetében is használható e-mail címek: vetelkedo@bajaobs.hu, hege@electra.bajaobs.hu

Részletesebb információk a vetélkedő hivatalos honlapján:

<http://www.bajaobs.hu/verseny>

Polaris Csillagvizsgáló ÓBUDA

Az MCSE közösségi csillagvizsgálója, a Polaris változatos programokkal várja az MCSE-tagokat és az érdeklődőket. Címünk: Budapest III., Laborc u. 2/c., <http://polaris.mcse.hu>, tel: (1) 240-7708, 06-70-548-9124. **MCSE-tagok számára programjaink ingyenesek.**

Távcsöves bemutató minden kedden, csütörtökön és szombaton sötétedéstől 22:30-ig. A belépődíj felnőtteknek 600 Ft, diákoknak, pedagógusoknak és nyugdíjasoknak 400 Ft.

Csoportokat (min. 15, max. 30 fő) előzetes egyeztetés alapján fogadunk.

Keddenként 18 órától MCSE-klub. Tagfelvétel, távcsöves tanácsadás, egyesületi programok megbeszélése.

Csütörtökönként 18 órától nyári ifjúsági szakkör 13–19 éveseknek, folyamatos jelentkezéssel.

Észlelőszakkör és tükörcsiszoló kör minden korosztály számára (részletes információk honlapunkon olvashatók). A szakköri foglalkozásokon való részvétel feltétele az MCSE-tagság.

Folyamatos tagfelvétel! Az esti bemutatósok alkalmával – telefonos egyeztetés után napközben is – lehet intézni az MCSE-tagságot.

MCSE Hírlevél: Programjainkról tájékoztat hírlevelünk, melyre a www.mcse.hu jobb oldali sávjában található felületen lehet feliratkozni.

Helyi csoportjaink programjaiból

Helyi csoportjaink aktuális programjai megtalálhatók saját honlapjaikon is, a www.mcse.hu „Helyi csoportok” elnevezésű linkgyűjteményében.

Baja: Összejövetelek keddenként 16:30-tól 18:00-ig a Tóth Kálmán u. 19. alatti bemutató csillagvizsgálóban. Hegedűs Tibor +36-20-9370-042, baja@electra.bajaobs.hu.

Dunaújváros: Péntekenként 16:00–18:00 között összejövetelek a Munkás Művelődési Központban.

Eger: Kéthetente szakköri foglalkozás a Líceum Varázstornyaiban (Specula). Információk: egricsillagaszok.swhu.tk

Esztergom: A Technika Házában minden szerdán 18 órakor találkoznak a tagok.

Győr: Péntekenként páros héten napnyugtától bemutató a csillagvizsgálóban (Egyetem tér 1.).

Hajdúböszörmény: Minden hónap utolsó péntekjén 19 órától találkozó a Silye Gábor Művelődési Központban.

Kaposvár: Minden hónap első péntekjén 18 órakor találkozó a bányai Panoráma Panzióban.

Kiskun Csoport: Az aktuális havi programok a csoport honlapján: kiskun.mcse.hu, tel.: +36-30-248-8447

Kunszentmárton: Összejövetelek minden hónap utolsó szombatján 15 órától a József Attila Könyvtárban (Kossuth L. u. 2.).

Miskolc: Összejövetelek péntekenként 19 órától a Dr. Szabó Gyula Csillagvizsgálóban.

Paks: Összejövétel minden szerdán 18 órától az ESZI egyik osztálytermében, jó idő esetén az udvaron távcsövezés.

Pécs: Minden hétfőn 18 órakor találkoznak a helyi MCSE-tagok a Zsolnay Kulturális Negyed planetáriumának előadótermében.

Szeged: Felvilágosítás Sánta Gábornál, melyeg@mcse.hu, tel.: +36-70-251-4513.

Tata: Foglalkozások péntekenként 18 órától a Posztoczky Károly Csillagvizsgálóban.

Tápiómente: Kiss Szabolcs, e-mail: achilles@freemail.hu

Zalaegerszeg: Felvilágosítás Csizmadia Szilárdnál, tel.: +36-70-283-5752, e-mail: zeta1@freemail.hu

A
H
Ó
N
A
P
A
S
Z
T
R
O
F
O
T
Ó
J
A

Az IC 1805 jelzésű emissziós köd. Éder Iván felvétele 30 cm tükörátmérőjű Newton-asztrográffal, 7 órányi expozícióval, GSI 683 CCD-kamerával SII, H-alfa és OIII keskeny sávú szűrővel készült 2013 folyamán, Ágasvárról